

והדין השני – בשייכות להריגת ה' רוצח ע"י אחר (המוצא אותו חוץ לעיר מקלטו), ובזה יש חילוק בין גואל הדם לשאר בני אדם, דגואל הדם יש לו רשות להרגו, ושאר כל אדם רק „אין חייבין עליו“ (אבל אסורים לכתחילה, אף שהוא „גברא קטילא“).

ויש לומר, שזה ש„התיר עצמו למי-תה“ נלמד מהכתוב „ונס שמה – שם תהא דירתו (שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו)“, כלומר, שחיותו היא רק בעיר מקלטו, ואם יצא נפקע ממנו גדר „חיות“ והתיר עצמו למיתה והוי כ„גברא קטי-לא“²⁴.

[ויש לומר עוד, שכוונת הכתוב²⁵ „ונס אל אחת מן הערים האל וחי“ היא – דהורג נפש ראוי להיות בגדר „גברא קטילא“, אלא שבערי מקלט²⁶ נתחדש בו דין²⁷ ד„וחי“, שנפקע ממנו גדר „גברא קטילא“].

מן המקלט (וראה בהנעתק לקמן הערה 26), וכן משמע מדעת הרמב"ם.

אלא שהוא כתב שזהו הטעם שמצוה ביד גואל הדם או רשות כו'. וע"פ המבואר בפנים יש לומר, שהם ב' דינים, הריגה ע"י גואל הדם (מפני המיתה), והתיר עצמו למיתה – מחמת יציאתו מן המקלט.

(24) להעיר מצפ"נ הל' ערכין פ"א הי"ג „כיון שיכול לחזור לעיר מקלטו אין עליו שם גברא קטילא“. וע"ע.

(25) ואתחנן ד, מב. ועד"ז בפ' שופטים יט, ד' ה. וראה רמב"ם הל' רוצח רפ"ז.

(26) להעיר מצפ"נ מכות הנ"ל הערה 16, דאין האיסור – לצאת חוץ לערי מקלט, רק מה שע"ז לא יהי' בעיר מקלט.

(27) וע"ע אם זהו רק לאחר ששפסק דינו בב"ד שחייב לגלות לערי מקלט, משא"כ קודם עמידה לדין עדיין אינו בגדר „גברא קטילא“. וראה רמב"ם (שם פ"ה ה"ט) ש„רוצח בשגגה

ד. ע"פ הנ"ל מובן בפשטות הא ד-אינו יוצא מעיר מקלטו אפילו להציל, שאין צריכים להא דאין אדם חייב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל להציל חברו או בשביל הצלת כלל ישראל – אלא שכיון שע"פ דין תורה כשיוצא מעיר מקלטו, יש עליו דין „גברא קטי-לא“, א"א שיחול עליו שום חיוב ודין לצאת מעיר מקלטו לאיזה ענין שהוא. ולכן א"א לומר גם בנדו"ד שפקו"נ דכלל ישראל יתיר לו להציל, כי הדין והמצוה דפקו"נ אינו יכול לחול על מי שהתורה אומרת עליו שע"י פעולת ההצלה נעשה „גברא קטילא“.

[ואולי יש להוסיף ע"ד הרמז וה-דרוש²⁸ – דזה גופא שפקו"נ דישאל יהי' תלוי באדם שהתורה אסרה עליו לצאת מעיר מקלטו (באופן שאם יצא „התיר עצמו למיתה“), מכריח לומר, דכלפי שמיא גליא שאין כאן פקו"נ, ואדם זה אין ביכולתו להביא הצלה וישועה.

וע"ד ביאור הרמב"ן²⁹ בדין עדים זו ממין דאם „הרגו אין נהרגין“³⁰ – דכיון שנהרג ע"פ תורה בב"ד, ה"ז גופא מכ-ריח לומר, דכלפי שמיא גליא שלא הי' צדיק ובעונו מת, ד„אלו הי' צדיק לא יעזבונו ה' בידם“].

שהרגו גואל הדם חוץ לתחום עיר מקלטו פטור שנאמר (פ' שופטים שם, ו) ולו אין משפט מות, שכתב רק שגואל הדם פטור, ולא שאין לו דם (כבסוף ה"י). ולפ"ז הכתוב „ונס . . וחי“ שבפ' שופטים (שם, ה) הוא לפני שבא לעיר מקלט (בפעם הא' קודם העמידה לדין). ועצ"ע.

(28) בלשון הצפ"נ (שו"ת דווינסק ח"א סכ"א, הועתק בצפ"נ מכות י, א) על הטעם שכ' הרמב"ם בהל' רוצח רפ"ז – „זה הוא טעם רוחני“.

(29) פ' שופטים יט, יט.

(30) מכות ה, ב. רמב"ם הל' עדות פ"כ ה"ב.